

VZPOMÍNKA NA PROF. MUDR. K. SYMONA K JUBILEU 3. LÉKAŘSKÉ FAKULTY UK V PRAZE

REMEMBRANCE OF PROFESSOR K. SYMON ON THE ANNIVERSARY OF THE 3RD FACULTY OF MEDICINE OF THE CHARLES UNIVERSITY, PRAGUE

VLADIMÍR BENCKO^{1, 2}, JAROSLAV KŘÍŽ²

¹*lékařská fakulta UK v Praze, Ústav hygieny a epidemiologie*

²*Společnost hygieny a komunitní medicíny ČLS JEP*

SOUHRN

V roce 2013 slaví 60. výročí svého vzniku 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, tehdy Lékařská fakulta hygienická. O úspěšné začátky i kvalitní výuku v dalších letech se zasloužila řada odborníků – vysokoškolských učitelů. Mezi výrazné osobnosti tehdejší doby patřil prof. MUDr. Karel Symon. Autoři připomínají jeho odborný profil a podíl na výuce a pokrocích moderní hygieny, orientované na získávání poznatků založených na objektivních důkazech.

Klíčová slova: výuka hygieny a epidemiologie, prof. Symon

SUMMARY

This year we celebrate the 60th anniversary of the establishment of the Medical Faculty of Hygiene on the grounds of our Charles University in Prague in former Czechoslovakia. An assembly of experienced university teachers specialized in all branches of medicine took care of the successful start and high quality of teaching since the very beginning of its existence. Among faculty members of that time belonged as an important personality professor Karel Symon, M.D.

The authors remind his professional profile and his merit concerning teaching and advancing of the modern concept of hygiene oriented on studies searching for evidence-based solutions.

Key words: teaching of hygiene and epidemiology, prof. Symon

U příležitosti 60. výročí vzniku Lékařské fakulty hygienické Univerzity Karlovy bychom chtěli připomenout jednu z významných osobností, která stála u počátků této fakulty i moderních trendů v hygieně, profesora Karla Symona.

Narodil se 26. září 1916 ve Veverské Bitýšce v učitelské rodině. Maturoval a lékařskou fakultu vystudoval v Brně, promoval však až po skončení druhé světové války, protože studium bylo přerušeno uzavřením vysokých škol po nástupu nacismu v roce 1939.

V roce 1940 nastoupil jako laborant u prof. Ročka na Hygienickém ústavu lékařské fakulty v Brně, který se později stal pobočkou Státního zdravotního ústavu. Po promoci a vojenské prezenční službě zde byl asistentem. Kromě pedagogické práce se věnoval plánům výzkumu a ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví a Státním zdravotním ústavem se významně podílel na vzniku hygienické služby. V roce 1950 se na brněnské lékařské fakultě Masarykovy univerzity habilitoval z obecné hygieny.

V roce 1952 byl povolán do Prahy jako ředitel Ústavu hygieny, jedné z institucí, které vznikly na půdě zrušeného Státního zdravotního ústavu. Na nově vzniklé Lékařské fakultě hygienické Univerzity Karlovy v Praze od samého počátku přednášel hygienu obecnou a komunální, 1. 7. 1954 zde byl jmenován docentem a 21. 6. 1963 profesorem. Od roku 1957 vedl také katedru hygieny Institutu pro doškolování lékařů a farmaceutů a po opětovné integraci ústavů do nového Institutu hygieny a epidemiologie (IHE) se stal vedoucím Centra hygieny obecné a komunální.

Záslouhou prof. Symona dostalo zaměření hygieny medicínské pojetí, odlišné od dřívější hygieny, založené převážně na přípravě podkladů pro sanitárně technické požadavky. Podporoval používání experimentálních metod a v institutu se na lidských dobrovolnících studovaly účinky mikroklimatu, světla a hluku, v experimentech na zvířatech i v pokusech in vitro účinky znečištění ovzduší a pitné vody. Epidemiologické metody práce při studiu účinků faktorů prostředí se v institutu staly široce používaným nástrojem biomedicínského výzkumu.

Odborné práce prof. Symona se týkaly hygieny výstavby sídlišť, otázek zásobování vodou, toxicity i preventivního významu fluoru, vyšetřovacích metod v hygieně, koncepce nejvyšších přípustných koncentrací škodlivin v prostředí, metod biologického monitoringu účinků znečištění prostředí a vlivu znečištění ovzduší na zdraví zejména dětské populace ve spolupráci s doc. Vladimírem Kapalínem. V době několik málo let po poslední londýnské smogové epizodě, kdy jako nejspolehlivější zdravotnický parametr byla registrována úmrtnost, se Symon s Kapalínem, později také s doc. Pelechem a prof. Schmidtem, snažili demonstrovat nepříznivé působení faktorů prostředí na změnách růstových a hematologických parametrů exponovaných dětí a rozvíjeli využití podstatně jemnějších ukazatelů zdravotního stavu v rámci metody skupinové diagnostiky. Průkopnická práce o vlivu znečištění ovzduší na zdravotní ukazatele dětí z berounské kotliny se stala základem pro použití této metodologie na řadě míst v ČR (1). Dodnes je tento přístup součástí sledování aktuálního zdravotního stavu populace a jeho trendů – pokud se nespokojíme s rutinními parametry zdravotnického výkaznictví, z nichž snad jediný spolehlivý byla a je úmrtnost a z ní odvozená střední délka života.

Prof. Symon redigoval v prvních desetiletích po jeho vzniku náš „vlajkový“ časopis *Hygiena*, publikoval se spoluautory více než 70 původních sdělení i souborných referátů v československých i mezinárodních časopisech. Redigoval vysokoškolská skripta pro výuku obecné a komunální hygieny a monografie, např. *Znečištění ovzduší a zdraví* (4), a vyjadřoval se i k zásadním otázkám vztahu znečištění prostředí a zdraví (2, 3).

V počátcích hygienické služby byli hlavními odborníky vedoucí příslušných ústavů a kateder a prof. Symon, náš pre- i postgraduální učitel, se v této funkci stal nezapomenutelnou osobností. Znal jménem nejen všechny krajské i komunální hygieniky, ale osobně navštívil všechny krajské hygienické stanice a také většinu bývalých okresních. Každý rok se v předvánoční době na Ústavu hygieny obecné a komunální sešli krajští hygienici „od Šumavy k Tatrám“ a jejich „komunálníci“ a probíraly se složité či zajímavé problémy z jednotlivých krajů. Právě smysluplné zapojení pracovníků ústavu do práce vycházející z potřeb praxe motivovalo odborníky z ústavů k bezbariérové spolupráci akademické obce s terénní hygienickou službou v prvních desetiletích její existence.

Profesor Karel Symon zemřel po dlouhé nemoci 7. srpna 1996. Jeho dílo stále žije v práci jeho žáků i bývalých spolupracovníků.

Majíce na mysli odkaz našich učitelů, jmenovitě prof. Symona, rádi bychom vyjádřili přesvědčení, že by měla být využita probíhající transformace hygienické služby bez nekritického kopírování zahraničních vzorů a dobudován institucionalizovaný systém primární prevence založený na našich zkušenostech, vyhovující našim potřebám a úměrný našim možnostem. Věříme v reálnou a nezbytnou racionální organizaci struktury pečující o životní podmínky naší populace, chránící zdraví lidí před nadměrným a nepřijatelným působením rizikových faktorů v životním a pracovním prostředí a pečující o zdravotní gramotnost populace s cílem omezit působení rizikových faktorů životního stylu. Současně jsme si jisti, že to za nás nikdo jiný neudělá.

LITERATURA

1. Symon K, Kapalín V, Absolonová O, Moudrá L. Studium vlivu znečištění ovzduší v Berouně a Králově Dvoře na zdravotní stav dětí. *Česk Hyg.* 1960;5(2/3):88-100.
2. Symon K. Scientific basis, definition and standarization of maximum permissible concentration values of noxious substances in the atmospheric air. *Z Gesamte Hyg.* 1972 Dec;18(12):884-7. (In German.)
3. Symon K. Air pollution, its causes, biological effects on plants, animals and man, and possible means of prevention. In: Bouma JJ, Tromp SW, editors. *Proceedings of the 6. International Biometeorological Congress*; 1972 Sep 3-9; Noordwijk, the Netherlands. Amsterdam: Swets & Zeitlinger; 1972. p. 63-9.
4. Symon K, Bencko V. *Znečištění ovzduší a zdraví*. Avicenum: Praha; 1988.

Došlo do redakce: 14. 2. 2013

Přijato k tisku: 3. 6. 2013

*Prof. MUDr. Vladimír Bencko, DrSc.
Ústav hygieny a epidemiologie
1. LF UK Praha
E-mail: vladimir.bencko@lf1.cuni.cz*